

Fuglevennen

Vår 2014

Fjellets spurvefugler
Fjellvåk - årets fugl
Kolonihus for sandsvaler
Skru sammen fuglekassene

DENKAM
KOTAK EPOB!

Grenseløs fugleglede!

Fuglene er en trivselsfaktor i hverdagen som betyr svært mye for veldig mange mennesker. Denne uvanlige forplassen i form av en ombygd, gammel motorsykelhjelm viser at alt kan brukes for å hjelpe fuglene. Den viser også at fuglegleden ikke stopper ved landegrensene. Hjelmen ble fotografert av Fuglevennens redaktør i mars i år i en park - i Moskva!

Øyeblikkets gleder

Foto: Roar Solheim.

Fuglekarnapp utenfor Strai omsorgssenter i Kristiansand, sett inne fra avdelingen.

Interessen for fugler er stor. I de fleste hager i Norge finnes det en foringsplass, kanskje i form av et lite fuglebrett foran kjøkkenvinduet. Det betyr noe og det gleder mange å oppleve livet på fuglebrettet.

Vi som skriver denne lederen er ansatt ved Agder naturmuseum og Høgskolen i Hedmark. De siste to årene har vi i fellesskap gjennomført en spørreundersøkelse i Kristiansand og i Hamar. Omkring 400 husstander har fått et spørreskjema i postkassen med spørsmål om de fører fuglene, og i tilfelle hvorfor de gjør det.

Vi har fått stor respons på spørreundersøkelsen. Mange av svarene er tankevekkende.

«Jeg har en ensom tilværelse og får få besøk. Fuglene betyr mye for meg. Det er liv på fuglebrettet.»

Mange skriver at det har liten betydning hvilke fugler som er der, men det er selve naturopplevelsen, nærkontakten med fuglene som betyr noe. I tillegg til spørreundersøkelsen har vi satt opp nettingbur, fuglekarnapp, på en rekke eldre-institusjoner både i Kristiansand

og Hamar, men også flere andre steder i landet. Karnappene med foringsplass inne i, er plassert slik at beboerne kan studere fuglene på nært hold gjennom vinduet i fellesstua. Etter to års «prøvedrift» har vi nå fått inn svar fra personalet på hvordan dette fungerer. Svarene er stort sett entydige. Dette er et flott tiltak. Fra en aktiv tilværelse hjemme med arbeidsoppgaver og fugleføring kan dagene bli ensformige på avdelingen. Med fuglekarnappene skjer det noe utenfor stuevinduet på avdelingen, og det er spennende å følge med. På noen institusjoner har de eldre blitt aktivisert til å legge ut mat i karnappet og vi har laminert store bilder av de vanligste fuglene. Bildene kan være utgangspunkt for en samtale mellom beboerne og personalet.

Vi har gjort forsøk på åpne avdelinger og på skjermede avdelinger, og uten tvil er fuglene med på å berike hverdagen.

Overskriften på denne lederen *Øyeblikkets gleder* er hentet fra et av svarene på spørreskjemaet vi har mottatt fra skjermet avdeling på Løten sykehjem. En fargerik dompap og en livlig kjøttmeis betyr noe i øyeblikket. Gjenkjenningen og gleden i øyeblikket er viktig for den som husker dårlig eller har en demenssykdom.

Når norske politikere snakker om Folkehelse bør fugleopplevelser regnes med. Det beriker livet for svært mange.

Roar og Trond Vidar

Innhold

	Side
Grenseløs fuglegleder	2-3
Øyeblikkets gleder	4
Kan nye vinduer redde fuglene?	5
Jeg lurer på...	6-7
Bli kjent med fjellets spurvefugler	8-13
Fuglehotell for sandsvaler	14-17
Fra fisk til fugl	18-19
Fuglekasser av papp - fram- eller tilbakeskritt?	20-21
Bytt spiker med skruer	22-23
Fjellvåk - årets fugl	24-25
Hagefugltellingen 2014	26-27
Naturopplevelser	28-29
NOF's aktivitetskalender	32-35

Fuglevennen

kommer ut med to nummer i året; ett om våren og ett om høsten.

Fuglevennen er en del av medlemskapet i Norsk Ornitologisk Forening (NOF).

Medlemskap kan tegnes via hjemmesiden www.fuglevennen.no

eller ved å ringe 73 84 16 40.

Redaksjon:

- * Roar Solheim (ansvarlig redaktør)
Agder naturmuseum og botaniske hage
- * Trond Vidar Vedum
Høgskolen i Hedmark, avd. for lærerutdanning
- * Magne Myklebust, NOF
- * Morten Ree, NOF
- * Otto Frengen, Trondheim

Bildebearbeiding, layout og uttegning:

Roar Solheim

Forside: Lappspurv.

Foto: Thor Østbye.

Bakside: Heiplierke

Foto: Morten Kersbergen.

Fuglevennen 2014 årg. 11 nr 1
ISSN 1504-0623

Samarbeidspartnere

Agder naturmuseum og
botaniske hage

www.naturmuseum.no

Høgskolen i Hedmark

www.hihm.no

Nettverk for miljølære

www.miljolare.no

Fuglevennen på nett

På nettsiden Fuglevennen.no finner du de tidligere utgavene av Fuglevennbladene. Der finner du masse nyttige tips, og kanskje svar på noen av spørsmålene dine.

Kan nye vinduer redde fuglene?

Jevnlig kommer det spørsmål fra fortvilte fuglevenner til Fuglevennsidene på nett. Fugl funnet på bakken utenfor huset, trolig etter kollisjon med vindu. Hva skal jeg gjøre? Nedenstående henvendelse fra 10. mars i år er ganske typisk, og beskriver hva de fleste faktisk gjør, og at det ofte kan gå bra med fuglene bare de får hvilt seg i trygge omgivelser.

Foto: Sigrid Juul Røset

En flaggspett fløy mot vindskjermen i hagen for vel en time siden kl. 14. Jeg har tatt den inn og lagt den på sofaen. Hva skal jeg gjøre med den? Den har gledet meg i hele vinter på fuglebrettet og på smultbollene som jeg har hengt ut. Det er stor sorg i familien. Kan jeg vente svar?

Sigrid Juul Røset

Det beste er å holde slike vinduskollisjonsofre i en eske, slik at de er beskyttet mot skjærer, katter o.l. Så må en bare se om de kommer til hektene etter hjernerystelsen, eller om de rett og slett har fått en så kraftig hodesmell at de dør av det. Ikke mye annet en kan gjøre.

Hei igjen. Takk for svar. Jeg var fortvilt i går. Etter tre timer i hagestuen med alle persienner nede og åpen dør fløy flaggspetten ut i det fri. Jeg måtte le, for på kluten som den satt på lå hans "visittkort". Jeg har ikke sett den i dag, men håper den kommer tilbake. Jeg har stor glede av fuglene som besøker mathuset i bjørketreet.

Mvh Sigrid Juul Røset

I fremtiden kan det kanskje bli tryggere for fuglene å ferdes der vi mennesker bor. Det tyske firmaet *Arnold Glas* har nå utviklet en glasstype som de kaller *Ornilux*. Glasset har et mønsterlag som reflekterer UV-stråler. Fordi fugler ser UV-lys, vil glassflaten se mønstrete ut for dem, og ikke framstå som et gjennomsiktig luftrom. Vi mennesker ser derimot ikke disse mønstrene. Slike glass bør snarest tas i bruk også i Norge, og i alle fall i offentlige bygninger. Du finner mer om glassene og studier av dem på nettsiden <http://ornilux.com/>.

Hvem la konglene under furua?

Hei,

I dag 5. 1. 2014 gikk jeg tur i skogsområdet Ulvåsen i Orkdal kommune, Sør-Trøndelag. Blandingskog gran/furu, bjørk, og noe myr ca 300 moh. En del skaresnø. Ikke nedbør de siste 3 uker.

Under en gammel, død furu var det svært mye kongler på snøen. Ikke mye kongler på snøen ellers. Denne furua har trolig vært død i mange år, det meste av barken var borte.

Hvordan har alle disse konglene blitt samlet her? De kan umulig ha falt ned fra furua i år. Kan det ha vært noe fugl i bildet, eller kanskje ekorn? Konglene så ikke ut til å ha vært spist av.

Erik Wahl

Du har nok funnet kongler under en flaggspettsmie. Flaggspetten hakker ut en kile i et tre, og gjerne et død tre som på bildet. Så benter den kongler som den

Foto: Erik Wahl

kiler fast i sprekken, før den hakker ned mellom kongleskjellene for å få tak i furufroene. Når den kommer med en ny konge, kaster den ut den gamle, slik at den havner på bakken under treet. Noen ganger kan det ligge flere tusen kongler i en liten pyramideformet kjegle under slike smietrær.

Hva skremmer fuglene ved forplassen?

Jeg har hytte ved et vann i Steinkjer, ca. 300 m.o.h. Myrlendt terreng med glissen blandingskog. Denne førjulsvinteren har det omtrent ikke forsvunnet mat fra foringskassene, og lite småfugl er å se. Ved siste besøk i romjula observerte jeg noen toppmeiser, som ble jaget av en langstjerttet, lys fugl i trostestørrelse. Det var definitivt ingen rovfugl, og intens leting i fugleboka konkluderte med at det var en varsler. Kan denne konklusjonen være troverdig? Jeg har aldri tidligere observert denne i nærområdet, så er det normalt at varsleren er såpass hissig på småfugl og holder disse

unna matfatet? Hvis den har funnet sitt levebrød ved hytta, er det vel naturlig at den blir værende, eller? Harry Alstad

Du kan nok ha en varsler på besøk, men den jager ikke småfuglene for å ha forplasmatten for seg selv - den er faktisk en aktiv rovfugl som gjerne tar småfugler og smånagere. Derfor har den nok heller vært på jakt etter meisene som kom til forplassen. Hvis den har holdt seg der en stund, kan dette være grunnen til at småfuglene holder seg borte. Jeg tviler på om varsleren blir værende ved forplassen lenge, som regel beveger de seg over litt større områder om vinteren.

Jeg lurer på...

Hvis du lurer på noe om fuglekasser, fugleforing eller om fuglenes liv, så kan du ta kontakt med Fuglevennen. Vi i redaksjonen forsøker å gi svar og råd. Du kan også gå inn på *Spør en ornitolog* på våre hjemmesider www.fuglevennen.no.

Når et spørsmål og svar fra nettsidene kan være av interesse for Fuglevennens lesere, kan det bli gjengitt her i bladet.

Hva slags spurv er dette?

Foto: Ole M. Rønningen

Jeg tok dette bildet lørdag 7. 12. 2013. Jeg lurer på om dette er en albinovariant av gråspurv? Det ble tidligere observert et individ i samme område i 2012. Individet jeg så var sammen med en flokk gråspurv, men den skilte seg veldig ut. Har undersøkt en del, og den er mye mer anderledes enn blant annet snøspurv. Den oppførte seg som en gråspurv på bakken og fløy også helt lik denne.

Mvh Ole M. Rønningen

Dette er nok en gråspurv med en del hvite fjær. Det skyldes et genetisk avvik, som ikke har noe med albinisme å gjøre. På denne fuglen er utslaget ganske artig, siden den har helt hvitt hode, og kan framstå som en helt ukjent fugleart!

Hvorfor dør meiseungene i kassa?

Vi har i sommer (2013) interessert fulgt med en blåmeis-familie i en fuglekasse ved hytta. Hytta ligger sør i Valdres, østlige delen av Golsfjellet på 970 moh. Første klekking var i mai/juni, og i slutten av juni lå det kun ett uklekket egg igjen i reiret. Da vi tittet i kassa igjen 23. juli lå det et nytt kull og gapte opp til oss. I disse 14 dagene som har gått har det blitt stadig mer lyd og kvitring fra fugleungene. Mor og far har jobbet hardt og flittig for å mate ungene.

Men i går formiddag ble det plutselig stille i kassa, og vi lurte på om ungene var fløyet ut. Jeg hentet derfor stigen for å se i kassa. Da så jeg til min forskrekkelse at kun en av ungene var i live, og satt og tittet opp på meg. Minst 3 andre unger lå døde i kassa, og jeg mistenker at den ene av disse må ha dødd bare noen timer tidligere siden jeg hørte fuglekvitring fra kassa i 9-10 tiden, før det ble helt stille fra kassa ca kl. 13. Den ene ungen som satt igjen, laget ikke noe fuglekvitter alene.

Vi trodde først at foreldrene hadde stukket av, men noen timer senere, var ”moren” tilbake igjen, og da hadde ungen hoppet opp i hullet og satt og tittet ut. Etter litt lokking tok ungen sats og hoppet ut og landet mykt på bakken.

Vi lurer på om dere har en teori på hva som har skjedd med de andre fugleungene? Slik vi opplever det har det vært to voksne som flittig har matet ungene, de siste dagene har det kanskje tatt litt lengre tid mellom matingene, og det er ikke usannsynlig at det da kun har vært en voksen. Men det er kun de siste dagene da vi er helt sikre på at det

Foto: Vidar Skoglund.

har vært to voksne en lang stund. Vi trodde fuglekvitringen i kassa var ungene som kommuniserte med hverandre, men nå virker det nesten mer som det har vært en kamp på liv og død i kassa.

Er det mulig at det har blitt for trangt for ungene? Kassa har innvendige mål på 10,5 x 15 cm. Den står østvendt og får morgensolen inn i hullet. Kan det ha blitt for varmt for ungene?

Og så lurer vi på om foreldrene sluttet å mate i noen timer i går fordi de ville at ungen skulle hoppe opp i hullet og forlate kassa? Det var nemlig en lang periode på et par timer der det ikke var mating, og jeg lurer på om dette var for å få ungen til å ta initiativ til å ta seg ut selv. Og da ungen var kommet opp i hullet, så kom plutselig moren og det virket som hun tydelig satt og lok-

ket på ungen, som plutselig hoppet ut. Dette skjedde i 15-16 tiden i går ettermiddag.

Med vennlig hilsen
Vidar Skoglund

Det er faktisk overraskende ofte at en finner flere store unger som ligger igjen døde i meisekassene, mens bare noen få har kommet seg ut. Det er neppe noe galt med selve kassa – trolig er det ungene som har fått for lite mat, enten fordi det er dårlig vær og vanskelig for foreldrene å finne nok mat, eller fordi en av de voksne faktisk har omkommet (tatt av katt, hauk, påkjørt, eller også død av utmattelse og alder, noe som selvfølgelig kan skje under hekketiden). Ungenes lyder når de er i kassa, er tiggelyder for å fange den voksne fuglens oppmerksomhet. I det henseende er det riktig at det foregår en hard konkurranse mellom ungene om å få mest av maten som de voksne kommer med. Men ungene prøver neppe å ”ta livet av hverandre” i denne kampen om maten. Det skjer bare blant en del rovfugler (f. eks. hos kongeørn, hvor den største kan forsøke å ta livet av den minste ungen).

Det er alltid trist når et helt kull meiseunger ligger døde igjen i en fuglekasse. Som regel har det en naturlig forklaring, og det er ingen grunn til å tro at du selv har gjort noe galt.

Foto: Rør Solheim.

Bli kjent med fjellets spurvefugler

Foto: Thor Ostbye

Er du en av de flere hundre tusen som legger turen til norske fjell? Da bør du bli kjent med de typiske spurvefuglene i fjellet. Se etter dem i sommer, og få økt turglede. Her er de du bør se etter.

Blåstrupe. En av fjellets vakreste spurvefugler. Hannen er lett å kjenne på blå strupe med rød flekk i. Stjerten er rød med et brunsort bånd ytterst, og to mørke, midtre stjertfjær. Ungfuglen (bildet helt nederst) og hunner (bildet nest nederst) mangler den blå strupeflekken. De kjennes best igjen på de røde stjertfjærene. Ungfuglen kan ellers ligne mye på ungfugler av rødstrupe, steinskvett og fluesnappere.

Blåstrupa holder seg gjerne langs vann og vassdrag, i fuktige områder med bjørkekratt eller vierkjerr. Den har en variert og svært vakker sang, noe som har gitt den betegnelsen fjellets nattergal.

Foto: Roar Solheim

Foto: Tomas Arvæk

Foto: Tomas Aarvåk.

Foto: Tomas Aarvåk.

Foto: Jan Rabben.

Snøspurv. Den eneste spurvefuglen med store, hvite felter i vingene og på kroppen. Hannen er rent sort og hvit, mens hunnen har noe mer rødbrun farge på hode, rygg og brystsider. Når de ankommer i mars-april (bildet oppe til venstre), har fuglene ennå rester av vinterdrakten igjen (bildet til venstre). Snøspurven hekker høyest oppe i fjellets blokkmark, godt over tregrensa. Mot nord kan den hekke helt ut på kysttundraen.

Foto: Gunnar Gundersen.

Lappspurv. Denne spurvefuglen kjennes best på det rustrøde feltet i nakken. Mens hannen har kraftige, sorte felter på hodet og i hals og øvre del av bryst, er hunnen mer brunspraglet og kan ligne hunner hos andre buskspurver. Lappspurven krever mer vegetasjon på hekkeplassen enn snøspurven. Lyngheier, myrer og fjellets vier- og bjørkebelte er hekkeområder for lappspurv. Ungfuglene (bildet til venstre) kan lett forveksles med ungfugler av sivspurv (vanligst) og vierspurv (nå svært sjelden i Norge). Både lappspurv og snøspurv har en kort, delvis melodios og delvis kvitrende sang.

Foto: Thor Østbye

Foto: Thor Østbye

Foto: Gunnar Gundersen.

Foto: Jan Rabben.

Steinskvett. Denne fuglen hekker over det meste av landet, men er også en typisk hekkefugl i høyfjellet. Hannen (over til venstre) har grå overside, sorte vinger, og sort og hvit stjert. Hunnen er mer brunoransje på brystet og gråbrun på ryggen. De samme fargene kjennetegner ungfuglen (neste side øverst til venstre).

Fjellerke. Fjellerkas gule og sorte hodetegninger gjør den til en av de vakreste lerkeartene. To små “horn”-topper er også typiske. Den hekker i lav- og vierregionen i høyfjellet. Noen få overvintrer langs kysten av SV-landet, med Lista og Jæren som de sikreste tilholdsstedene. Om våren ses fjellerker langs kysten av Sør-Norge, og nå og da på jorder i kulturlandskapet.

Foto: Gunnar Gundersen.

Foto: Roar Solheim.

Foto: Thor Oshby.

Foto: Roar Solheim.

Foto: Thor Ostbye

Foto: Knut-Sverre Horn.

Lappiplerke. I sommerdrakt er lappiplerka lett å kjenne igjen på den rød-oransje strupen (bildet over). Den er vanlig i de tre nordligste fylkene, og hekker på fjellheier og nordlig tundra, men også ned i bjørkebeltet. Ungfugler og fugler om høsten (bildet til venstre) er svært like andre piplerker, men kjennes best på kraftige, mørke flekker.

Heiplierke. Denne finnes over det meste av landet, men er spesielt vanlig på åpne fjellheier, både over og under tregrensa. I sommerdrakt har den et grågrønt inntrykk, mens fuglene i høstdrakt kan være mer grønnlige (bildet til venstre). Heiplierka har en sangflukt hvor den flyr syngende opp i lufta på svirrende vinger, for så å dale i skrå linje nedover mot bakken igjen. Tallrik fugl å se på høsten. Flyr opp med tynne, karakteristiske “ist - ist”-lyder.

Foto: Roar Solheim.

Foto: Knut-Sverre Horn.

Foto: Jan Rabben.

Foto: Jan Rabben.

Ringtrost. Ringtrosten hekker i bergvegger og klippekanter, både i fjellet og langs kysten. Ofte finner du den der det er einerkratt og fjellknauser. Hannen er lett kjennelig på det hvite brystet, mens hunner (under til venstre) og unge hanner er mer brungrå med en skittenhvitt brystflekk. Ungfuglene har lyse kanter på fjærene på undersiden (bildet under til høyre). Det samme gjelder fugler i vinterdrakt, og disse lyse bremmene kan være synlige helt fram til begynnelsen av mai (bildet nederst til høyre). Ses under vartrekket i lavlandet, på enger, jorder, i hager og parker. Ringtrosten er vanligvis svært sky, og vanskelig å komme nært.

Foto: Gunnar Gundersen.

Foto: Ketil Knutsen.

Foto: Thor Ostbye.

Foto: Thor Osbye

Foto: Rør Solheim

Foto: Ivar Iversen

Ravn. Mange forbinder raven med fjellet, selv om den like gjerne hekker i skogstrakter i lavlandet. Men fordi den er eneste kråkefugl i høyfjellet, hører den med blant fjellfuglene. Størrelsen, lyden og den kileformede stjerten er ravnens mest typiske kjennemerker. Ravenen bygger kvistreir i bergvegger, og disse blir senere viktige reirplasser for bl. a. jaktfalk. Lik de andre kråkefuglene er raven en alteter. Den finner raskt fram til kadavere av døde dyr, eller rester etter store rovdyrs måltider. Ofte patruljerer raven langs veier for å lete etter ihjelkjørte dyr (bildet til venstre). Ravenen er en av de mest intelligente fuglene man hittil har forsket på. Ravnene kan holde greie på hvilken kunnskap andre ravner har, og styre sin egen oppførsel etter dette.

Løvsanger. Dette er Norges mest tallrike fugl. Den finnes over alt, men løvsangeren er den eneste sangeren som følger trærne helt opp til dvergbjørkene i fjellet. Ja, selv noen spinkle musørstilker kan være alt som finnes av trelignende vekster der løvsangeren hekker i fjellet. Den kjennes best på sangen. Av utseende er den svært vanskelig å skille fra gransanger. Beina er guloransje, mens gransangeren som regel har mørke bein.

Foto: Rør Solheim

Foto: Jan Rabben

Fuglehotell for sandsvaler - en skikkelig fuglevenn- utfordring!

Sandsvalene graver reirhull inn i bratte sandskrenter. Elvebanker og rasbranter i sandholdig landskap er deres naturlige hekkeplasser. Menneskeskapt sandtak er også fine hekkeplasser for sandsvalene. Mange sandsvalekolonier går tapt fordi sand raser ut, eller fordi reirhullene graves ut av rødrev eller andre rovdyr. Kunstige hekkekolonier kan gi sandsvalene svært tiltrengt hjelp for å lykkes med hekkingen. Det trengs, for arten har vist stor tilbakegang som hekkefugl i Norge.

Fuglevennen presenterer jevnlig hvordan du kan hjelpe fuglene med foring og oppsetting av fuglekasser. Vi har tidligere skrevet om kunstige reirplasser for tårnseiler, taksvale og låvesvale. Sandsvalene er den av svaleartene som de siste årene har gått markert tilbake og som mangler gode reirplasser. Det går også an å hjelpe dem!

På en studietur i England og Skottland så Håvard Bjordal, miljøvern-sjef i Bergen, hvordan de der hadde hatt stor suksess med å få sandsvaler til å lage reir i kunstige bygg-

Foto: Sindre Aven.

Håvard Bjordal lager til kunstige reirtunneler av dreneringsrør (50/70 mm diameter) som settes inn i noen innflygingshull på innsiden av leca-konstruksjonen før den fylles med sand.

verk. Ideen kom fra Tim Appleton i England. Hundrevis av sandsvaler hekket i kunstige kolonier.

Inspirert av det han så bygde han i 2005 sammen med noen venner en kunstig sandsvalekoloni ved Haukåselva i Bergen. Konstruksjonen består av en halvmåneformet ramme av lecablokker fylt opp av fin sand på baksiden. Den ytterste veggen er pusset med sand og jord for å skape en mer jordfarget og naturlig fasade. Lecablokkene ble murt opp på et fundament av planker som var plassert rett på bakken etter at torva var fjernet.

Lecablokkene har naturlige hulrom som lett kan tilpasses slik at svalene kan komme seg inn i sanden innenfor lecaveggen. I noen av hullene satte han inn rør, men i andre laget han hull gjennom lecablokken. På utsiden ble hullstørrelsen tilpasset med mørtel og slemmemørtel. Høyden på byggverket er litt over 2 meter.

De kunstige koloniene i Storbritannia lå alle ut mot vann. Kolonien i Bergen ligger like inn til elva som renner gjennom området. Det ble laget 89 hullganger som i varierende mengder ble fylt med sand.

I 2006 var Fuglevennredaksjonen på besøk i forbindelse med planen om at hele området skulle bli et fint våtmarksområde som skolene i Bergen skulle bruke. Håvard hadde ikke fått svaler i kolonien sin dette året, men han mistet ikke håpet.

At en må være litt tålmodig viser akkurat dette prosjektet. Først sommeren 2013 meldte en glad og fornøyd Håvard fra om at nå hadde det endelig skjedd. Etter 8 år var kolonien tatt i bruk.

Andres Bjordal fyller leca-konstruksjonen med sand som ble hentet like ved siden av bygget.

Håvard forteller til Fuglevennen at det sist sommer hekket ni sand-svalepar i den kunstige kolonien, seks par i den øverste rekka, to par i rekka under og ett par i fjerde rekke ovenfra. Alle parene etablerte seg i hull som det ikke var rør i. Hullene var enten halvfulle eller fulle med sand. Dette kan tyde på at svalene foretrekker å ha reir høyt oppe og at de helst vil grave sine egne ganger, slik de fra naturens side er vant til å gjøre.

Håvard forteller at han har sjekket dybde på reirgangene med et tynt målebånd. Dybden varierte fra 50 til 130 cm. Han er nå veldig spent på om svalene vil komme tilbake i år.

Kanskje kan bygging av «sandsvale-hotell» være en ny utfordring for Fuglevennens lesere?

Mange fuglevenner har startet med å lage fuglekasser for meiser og fluesnapper, for senere å gå over til større hullrugere som ugler og ender. Kunstige kvistreir for rovfugler har vi også omtalt i Fuglevennen, men et fint prosjekt der flere kan bidra er å legge forholdene til rette for sandsvalene.

Håvard Bjordal deler gjerne sine erfaringer med andre, interesserte kolonibyggere. Han kan treffes på telefon 97 53 91 67, eller på e-post: havard.bjordal@online.no.

I noen innflygingshull ble det satt inn en kunstig tunnel av dreneringsrør før rommet innenfor ble fylt med sand.

Også i Hemnes i Helgeland har det vært et vellykket prosjekt med å bygge opp et sandsvalehotell. Per Ole Syvertsen ved Helgeland museum, avd. Rana har stått bak dette prosjektet. Dette sandsvalehotellet ble bygget i 2006, og allerede året etter hekket de første svalene i reirkassene. Sommeren 2013 var alle de 32 hullene okkupert av sandsvaler, og noen av dem fikk også fram to kull i løpet av denne sommeren. Sandsvalehotellet i Hemnes har rør inn til en rugekasse, og i både røret og kassa er det sand i bunnen. I dette sandsvalehotellet hadde svalene tydeligvis ikke noe imot å benytte de kunstige hullene.

Du kan lese mer om svaler på:
www.svalenevaare.com

Sandsvalehotellet på Haukås – noen år etter at det ble bygget.

Fotografier side 17: Ingvar Gramsvet.

Fra fisk til fugl

Fotografert side 18-19: Arkivfoto og Christian Andersen.

Gammel kassetype. Drill er nødvendig verktøy i oppheng og kontroll av kassene.

Jeg har mange å takke for naturinteressen min, og jeg er bredt naturinteressert. Det var forstmann jeg ville bli, men slik gikk det ikke.

Fuglevennen er på besøk hos zoologen Christian Andersen i Elverum. I flere år har vi fått rapporter fra Christians prosjekt for å legge forholdene til rette for hullrugende fugler på golfbanen i Elverum, og nå ønsker vi å høre mer om de erfaringene han har gjort.

20 år gammel var jeg sammen med faren min på hytta vår i Engerdal. På en av våre turer traff vi ornitologen Svein Haftorn. Fugleinteressert som jeg var, etter mange besøk på Sveins arbeidsplass Vitenskapsmuseet i Trondheim, takket jeg selvsagt ja til å bli med ham på noen turer. En dag så vi en fugl som fløy over stien foran oss. Svein virket noe oppskaket, og mente at det måtte være en sidensvans. Da han så fuglen på ny samme dag ble han svært så

ivrig. Det var virkelig en sidensvans. Etter noen tids leting fant vi sidensvansens reir, ca 2 meter over oss på en furugrein. Svein var fra seg av begeistring. Siden svansen var aldri tidligere observert hekkende i Sør-Norge. Dette var i juli 1956, og 100 år siden første reirfunn i Norge. Tidligere var den kun påvist hekkende to ganger i Nord-Norge. Jeg ble engasjert av Svein til å følge opp sidensvansen på reirplassen en ukes tid for å registrere alt av interesse. Der og da bestemte jeg meg for at det var ornitolog jeg ville bli, og jeg ville studere sidensvansen.

Christian forteller begeistret og engasjert til Fuglevennen om en av sine store opplevelser i ungdommen.

Mange kjenner Christian Andersen fra arbeidet blant annet som fiskerikonsulent for Nordland og Troms fylker ved Direktoratet for vilt- og ferskvannsfiske, og senere

som museumslektor ved Tromsø Museum/Universitetet i Tromsø. Senere også som amanuensis ved Norsk Skogbruksmuseum (nå Norsk Skogmuseum) i Elverum. Der ble han hentet inn for å lede oppbyggingen av akvariet *Fra fjell til fjære*. Han startet i et tomt kjellerlokale sommeren 1978, og etter et knapt års byggetid stod akvariet ferdig til museets 25 år jubileum i juni 1979.

Det ble altså ikke ornitologi Christian studerte, men ferskvanns- og fiskeribiologi ved Universitetet i Oslo. I årene 1961-1966 merket han over 3500 harr på en rekke stasjoner mellom Femunden og svenskegrensen. Mange samarbeidsvillige fiskere leverte gjenfangstopp-gaver mot en liten pengepremie. *Det ble så mye fisking i denne perioden at det gikk flere år før jeg tok i en fiskestang igjen*, sier Christian.

Men hovedgrunnen til at vi i Fuglevennen ønsker å snakke med Christian, er det som har skjedd etter at han gikk av med pensjon. Christian ble i moden alder bitt av "golfbasillen", og ble meget aktiv i miljøet rundt Elverum Golfklubbs bane på Starmoen i Elverum.

Tidligere hadde noen bengt opp fuglekasser i baneområdet, men de ble ikke vedlikeholdt eller ettersatt. Jeg så meg lei på dette, og tok ned de som allerede var ubrukbare. Jeg satt igjen med 12 meisekasser. Tanken slo meg at en golfbane som dekker store arealer, med avvekslende åpne arealer i et blandings-skogsområde, var et utmerket utgangspunkt for å forbedre hekkemuligheter for tovingede, bedre det biologiske mangfoldet og redusere insektplagen for golfspillere og turgåere.

Golfen hadde gitt meg så mye, jeg ønsket å gi noe tilbake. Derfor spanderte jeg byggemateriale til 50 nye kasser, tigget beis, spiker og pappshingel. Seniorgruppa i Elverum Golfklubb lot seg lett overtale til dugnad. Folkehøgskolen i Elverum åpnet sløydssalen for oss. Her ble kassene montert, beiset og klargjort for den første sesongen 2009. Fuglekasseprosjektet "Elverum GK senior" var i gang, med meg som hovedansvarlig. Som initiativtager og fagmann tok jeg på meg ansvaret for drift, registreringer, vedlikehold og rapportering. Styret i golfklubben stilte seg meget positivt til prosjektet, og ble fra starten av en viktig samarbeidspartner. Det ga oss god drahjelp med å involvere faginstanser, kommune, miljøvernmyndigheter og andre, ikke minst for å få tilført sponsormidler.

Seniorgolfere (Terje, Jens og Truls) under oppstart i sløydssalen på Elverum Folkehøgskole i 2009.

Under prosjektets gang gjorde vi mange nyttige erfaringer. 18 mm bord slo seg lett. Derfor gikk vi senere over til 22 mm. Vi opplevde også at spiker beveget seg, og at veggene gled fra hverandre. Derfor gikk vi over til å skru kassene sammen. Ved rengjøring av kassene avdekket jeg en konstruksjonsfeil. I utgangspunktet hadde vi en kassemodell med høy bakvegg og med lokket inntil denne. Regnvann rant ned på innsiden av bakveggen, og reirmaterialet ble fuktig. Dette ga dårlig

inneklime for fuglene, og kassene råtnet opp fra innsiden. Senere kassetypen fikk lokk som ble liggende oppå bakveggen.

I 2013 var det i alt 127 fuglekasser spredt over hele golfbaneområdet. Svarthvit fluesnapper hekker i flest kasser (ca 62 %), med kjøttmeis som en god nummer 2 (ca 32 %) og blåmeis som nummer 3 (ca 6 %).

I de siste tre årene har vi engasjert ringmerkere fra Elverum lokallag av Norsk Ornitologisk Forening. Christian forteller at han bruker tre dager i midten av oktober for å gå over alle kassene med rensking og vedlikehold. En utfordring på dette tidspunkt er lopper i reirmaterialet. Men som birøkter og fuglevenn; man venner seg til det meste når det gjelder stikk og bitt!

Christian forteller at de nær dammene på golfbanen har hekkende stokkender og toppender. Over hele baneområdet er det om våren relativt mange spillplasser for orrfugl, som forøvrig har tilhold til det relativt tette skogsområde inntil

Flaggspettens herjinger skaper mye ekstra vedlikehold. Golfbilen letter arbeidet etter endt golf- og hekkesesong, ved sluttkontroll og rensking av kassene.

del av banen. Hornugler er også påvist hekkende innenfor golfbaneområdet. I det hele tatt gir Elverum golfbane et tilbud til både nytte og glede for, ikke bare tovingede, men også for en rekke andre dyre- og fuglearter, golfspillere, turgåere og friluftinteresserte forøvrig som ferdes i golfområdet på Starmoen. Et levende naturmiljø, ikke minst takket være Christian Andersens medvirkning.

Fuglekasser av papp - fram- eller tilbakeskritt?

Fuglekasser av papp høres liksom ikke helt betryggende ut. Likevel har slike fuglekasser eksistert i salg i mer enn tretti år. Trond Øigarden fikk lyst til å teste ut en slik kasse, og her er hans vurdering etter at han fikk blåmeis som hekkefugl i en pappkasse:

Fotografert s. 20: Trond Øigarden.

Denne varianten av pappkasse ble levert med to ulike hulladptere i tre, slik at hullstørrelse kan tilpasses ulike fuglearter.

(produsentnavn er fjernet fra bildene. Red. anm.)

Kassa har holdt en sesong, slik produsenten lovte. Den har stått ute fra 16. mars til 7. august (2013), og har tålt en regnfull vår. Den ville nok ikke tåle en vinter og en ny hekkesesong, det er derfor viktig å ta ned kassa, slik at den ikke kollapser mens det er hekking i kassa.

Utbrettingen må foretas med forsiktighet. Det løsnet et limpunkt i bunnen av kassa da jeg brettet den ut. Den ene stripsen brakk under opphenging, men stripsene skal produsenten nå ha erstattet med borrelåsband.

Jeg kan ikke finne mange gode grunner til å kjøpe engangskasser av papp! De fleste vil klare å snekre fuglekasser selv, og ellers finnes det gode kasser å få kjøpt både i tre og trebetong, f.eks. hos Natur og Fritid www.naturogfritid.no/Hobby_og_hage/Rugekasser/rstadv_J.

Disse pappkassene er priset til kr 99,- på et par nettsider. Priseksempler for tilsvarende kasser fra Natur og Fritid: trekasse kr 130,- og trebetongkasse kr 275,-. Trekasser vil holde i mange år med enkelt vedlikehold, og trebetongkasser er nærmest uslitelige. Det er altså ikke lønnsomt å kjøpe engangskasser. En grunn til å kjøpe en slik kasse kunne være i tilfeller der man kun bor midlertidig for en kort periode.

Dessverre var det 5-6 døde blåmeisunger i kassa, men det er ikke noe som tyder på at årsaken til dette har med kassa å gjøre. Dette var en relativt sen hekking og det var mye dårlig vær i ruge- og ungefóringsperioden.

Fuglevennen er skeptisk til å benytte papp som materiale i fuglekasser. Selv om en slik kasse er enkel å sende som postpakke, er faren stor for at den glemmes igjen i skogen etter første hekkesesong. Da kan det lett ende som på bildet på neste side. I løpet av vinteren svekkes papp-en, og kassa kollapser. Skjer det under hekketiden, er katastrofen et faktum.

På side 22-23 ser du hvor enkelt du kan lage en solid trekasse selv.

Foto: Roar Solheim

Foto: Roar Solheim

Fuglekasser av treverk varer i mange år. I tillegg kan de også være dekorative, noe disse to bygningene vitner om. Kassene på hver side av bushjørnet henger på en låve i Mykland, mens veggene under er fotografert nær Frigstad i Iveland, begge lokaliteter i Aust-Agder fylke.

Foto: Bjørn Vidar Olsson

Bytt spiker med skruer

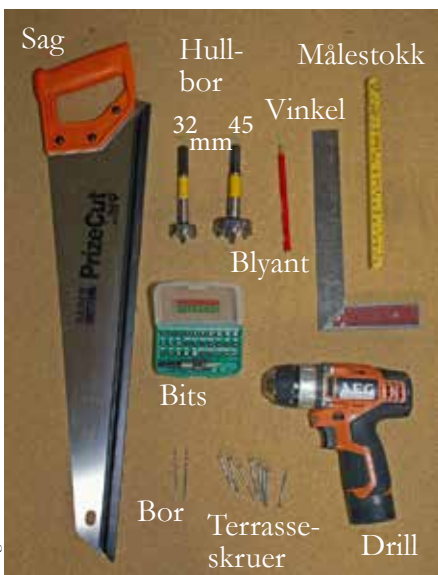

Er du av dem som fremdeles spiker sammen fuglekassene? Da er det på tide å bytte ut hammeren med en drill. Terrasseskruene gjør fuglekassesnekringene til en lek. Det er tre gode grunner til at du bør skru sammen kassene: Selve arbeidet er lettere, det er enklere å treffe rett mot kasseveggene, og skruene trekker seg ikke ut av treverket med alderen, slik gamle spiker gjør.

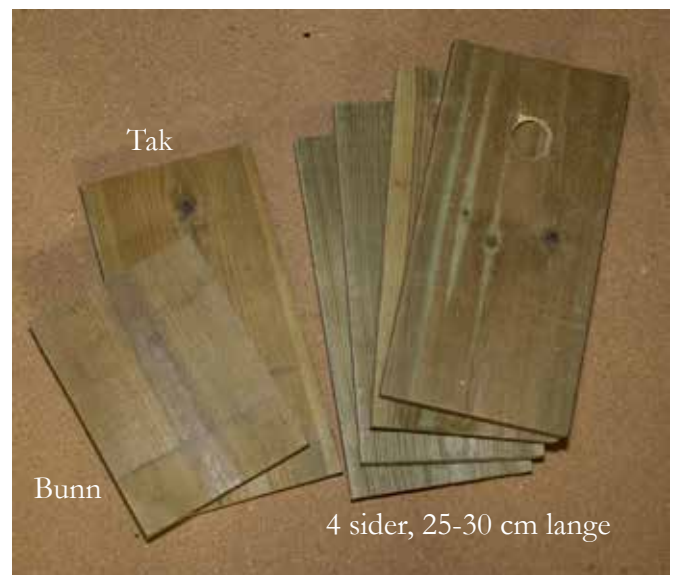
Bor hullet skrått oppover, så etterligner du et spettehull. Regnvann renner også lettere vekk fra kasseåpningen når den er slik.

Dette er verktøyet du trenger.

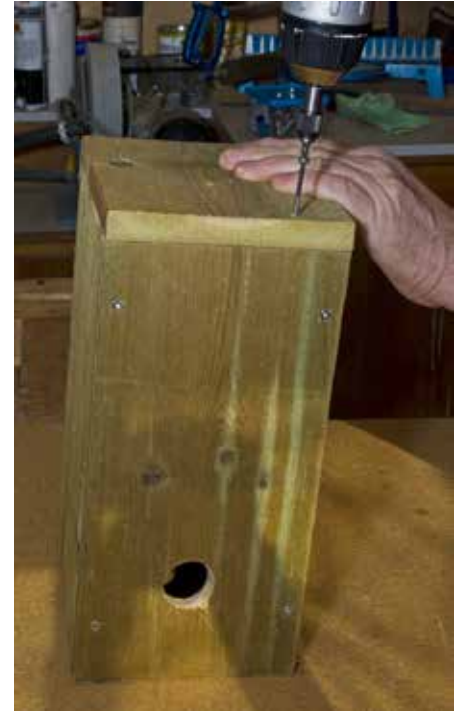
Trykkimpregnerte planker i 19-21 mm tykkelse er ypperlige fuglekassematerialer. Da kan du også unnlate å beise eller male kassene, men husk takpapp, bord som er 12-15 cm brede egner seg for de fleste små hullrugere, fra meiser til stær og vendebals. Minste hull er 28 mm, neste er 32, og for stær er 45 mm velegnet.

Bordene kan komme litt skjevt hvis de ikke er helt jevne. Dette kan du lett bøye til før du skrur fast den siste vegg.

Når de fire sideveggene er skrudd sammen, skrur du på bunnen. Fire skruer holder i en småfuglkasse. Bor gjerne også noen dreneringshull i bunnen, slik at fuktighet kan slippe ut.

Med skruer er det lett å treffe midt i sideveggen. Spiker kan lett trekke til en side.

Taket kan festes med spiker som passer i hull ned i endeveden av toppen av kassa. Bor først hull med et bor som er tynnere enn spikeren. Hullet i kasseveggen må være tykkere enn spikeren. Slå spikeren gjennom taket, og sett den ned i hullet. Deretter gjentar du for de tre andre spikerne i taket. Dette takfestet kiler seg aldri fast, og ekorn klarer ikke å få opp taket.

Fjellvåk - Årets fugl 2014

Foto: Sig. Frode Olsen.

Fjellvåken er en av de rovfuglene som er lettest å se, spesielt i et godt lemen- og gnagerår. Selv om navnet tilsier at det er på fjellet du bør lete etter fjellvåken, så finnes den nesten over hele landet. Den hekker også gjerne i skogstrakter i barskogsbeltet, spesielt på Østlandet og i Trøndelag.

I hekketiden er det vanskelig ikke å legge merke til fjellvåken. Hvis du nærmer deg en hekkeplass, kommer gjerne en eller begge de voksne nærmere, mens de roper mjauende og klagende skrik. Kommer du enda nærmere reiret, stuper fuglene ned mot deg mens de varsler. Ropet er likt de klagende lydene som ofte legges på som en lydkulisse i en hver film som skal få fram en stemning av ødemark. Dessverre

brukes dette våkeropet som en lydkulisse selv når filmen viser en ørn eller en falk, fugler som lager helt andre lyder (!).

Fjellvåken blir ofte tatt for å være kongeørn. De lyse vingeundersidene og en lys stjert med mørkt tverrbånd ytterst kan få fuglen til å minne om en ung kongeørn. Men hvis du ser flere slike fugler som sirkler sammen, og atpå til roper klagende, mjauende «pīīīææææ»-rop, så er det garantert ikke kongeørner du ser.

I fjellet bygger fjellvåken reiret sitt som regel i en fjellvegg, mens det i skogstrakter ofte kan ligge i et tre. Den henter selv kvister og greiner og bygger eget reir, så fjellvåken har det litt lettere enn jaktfalken. Den

store falken må nemlig helst finne et forlatt ravne- eller våkereir, siden den ikke bygger selv.

Fjellvåken trekker vekk fra områder med snødekke om vinteren. Det må den, fordi den er en smågnager-spesialist, og i vinterhalvåret er det ikke lett å jakte mus når bakken er dekket av snø. De fleste fjellvåkene som hekker i Norge, flyr sydover til Danmark, sør-Sverige eller andre deler av Nord-Europa. I april kommer de fleste tilbake på vei nordover. Men det er ikke sikkert at de flyr dit de hekket året før. Sannsynligvis kan fjellvåk som hekket f. eks. i sør-Norge fortsette nordover året etter, til de finner gode gnagerforekomster. Ja, kanskje kan de trekke helt til nord-Sverige, Finland, og kanskje nordøstover inn i Russland

Foto: Ingar Jostein Øien.

Fjellvåkareir i bergvegg i barskogslandskap. I skog jakter fjellvåken helst på store hogstflater.

også. Dette er noe av det man nå forsøker å finne svar på om fjellvåkens flytningsmønster. Til det brukes små satellittsendere som festes på ryggen til fuglen, omtrent som en liten ryggsekk. Senderen sender signaler til en satellitt, og videre ned til et mottakssenter. Herfra kan de som studerer fuglene hente ned opplysninger om hvor den enkelte fugl befinner seg. Slike opplysninger er viktige for å kartlegge eventuelle farer som kan true bestanden av fjellvåk.

Selv om fjellvåken forekommer i de fleste norske fjelltrakter, så er det frykt for at bestanden kan ha gått nedover de siste tiårene. Derfor ønsker Norsk Ornitologisk Forening å foreta en grundig kartlegging av fjellvåk for å oppdatere kunnskapen om arten i Norge. Dette er grunnen til at fjellvåken er valgt til årets fugl i 2014. DU kan bidra i dette arbeidet gjennom å holde utkikk etter fjellvåk i sommer. Skriv ned lokaliteter og observasjoner, og spesielt alle hekkefunn. Hvis du fotograferer, så forsøk også å fotonotere det du finner eller ser av fjellvåk.

Alle kan være med å bidra til å samle inn kunnskap om fjellvåken som «Årets Fugl» og rapportere dette på Artsobservasjoner.no/fugler:

- Rapportert alle vår- og høsttrekkobservasjoner av fjellvåk.
- Rapportert hekkinger, også gamle hekkeplasser – legg til beskrivelse av habitat i kommentarfeltet
  - (1) bjørkeskog med åpne flater,
  - (2) barskog med hogstflater,
  - (3) åpent fjellterreng og
  - (4) åpent kyst-terreng.
 Notér også om reiret er plassert i berg, på bakken eller i tre (notér treslag).

Foto: Morten Kersbergen.

Unge fjellvåker har ensfarget, mørk mage med lyst, flekkete bryst.

Hunn

Foto: Ingar Jostein Øien.

Hann

Foto: Roar Solheim.

Mens fjellvåkhunnen har mørk mage og noe lysere felt i strupen (bildet til venstre), har hannen mørk strupe og lys mage (fuglen til høyre). Knokeflekken er stor og mørk, og markant større enn hos musvåk (den lyseste fuglen på bildet under til venstre). Ung kongeørn er hovedsakelig mørk med hvite felter inne i vingene (under til høyre). Til forskjell virker fjellvåken lys med mørke felter.

Musvåk,
lys variant

Fjellvåk

Foto: Roar Solheim.

Ung
kongeørn

Foto: Odd Kinnberg.

Mange flaggspetter sett under årets hagefugltelling!

Fotografier s. 26-27: Roar Solheim.

Hagefugltellingen har holdt på siden 2008, og vi har aldri tidligere hatt så stor andel flaggspett som i år. Dette var ikke uventet, da det helt siden i fjor høst har vært invasjon av flaggspett fra øst. Mild og snøfattig vinter mange steder i landet bidro også til at svært mange svarttroster har overvintret.

Uvær preget tellingen

Kraftig snøvær på Sør- og Østlandet, og sterk vind med storm i kastene på Vestlandet og i Midt-Norge gjorde sitt til at mange valgte å stå over tellingen fordi de rett og slett ikke hadde besøk av fugler. Til tross for været kom det inn resultater fra

mer enn 5 200 foringsplasser rundt om i landet. Det ble registrert nesten 300 000 fugler, og det gjennomsnittlige besøket per foringsplass var på 56,5 fugler som er rundt normalen. Mange synes kanskje at dette er et høyt tall, men for de som bor i områder med besøk av typiske flokkfugler som gråspurv, pilfink, gulspurv, grønnefink og sisiker, så blir tallene fort høye.

Flaggspett

Flaggspetten er i likhet med andre spetter en populær gjest å få på foringsplassen. Den markerte kontrasten mellom svart og hvitt i fjærdrakten og den røde undergumpen gjør den

lett gjenkjennelig. I år fikk hele 41% av deltakerne besøk av arten.

Vi har opplevd en av de mest massive invasjonene av flaggspett i Norge på mange år. Utover senhøsten avtok trykket gradvis, men også gjennom vinteren har vi fått inn rapporter om uvanlig mye flaggspett fra hele landet. Slike invasjoner utløses av stor konkurranse om mat. Flaggspettene som har vært hos oss siden i høst, er fugler som kommer østfra, gjerne langt inn fra den russiske taigaen. Der er de nært knyttet til bartrærnes evne til å sette frø. Dårlige år kan utløse store utvandringar av flaggspetter på jakt etter mat, noe som

sikkert var tilfelle med masseinvasjonen i fjor høst.

Rødstrupe

Mange rødstruper har klart seg godt denne vinteren takket være mildt vær og mangel på snø mange steder i landet. Det ble ny rekord for rødstrupe i år, da den dukket opp på i alt 35% av foringsplassene. Det merkelige med rødstrupen er at den også om vinteren forsvaret et revir. Derfor ser man svært ofte bare en fugl på hver foringsplass. Er det to blir det bråk. Da vil de forsøke å jage hverandre. Derfor er det bare registrert i alt 2 862 rødstrupeindivider på 1 853 foringsplasser, mens arter som gulspurv, gråspurv og pilfink som er til stede på omtrent like mange forplasser, er registrert med mellom 23 000 og 28 000 individer ettersom de opererer i flokk.

Gulspurvflokk på forplass.

Fem på topp

Kjøttmeis, blåmeis og skjære er urokkelig på de tre første plassene år etter år, mens dette året var også dompap og svarttrost på de neste plassene som i fjor. Det ble rapportert opp til 30 svarttroster fra enkelte hager på Vestlandet. Ni av ti forplasser i Rogaland og Hordaland hadde besøk av svarttrost, mens hele 73 % av foringsplassene i Oppland hadde besøk av dompap.

Nedenfor ser du de 12 vanligste artene som ble registrert på de 5263 foringsplassene rundt om i landet. Hele artslisten kan ses på fuglevennen.no

Art	Foringsplasser	Antall
1) Kjøttmeis	95 % (5027)	44553
2) Blåmeis	84 % (4436)	26347
3) Skjære	72 % (3830)	16123
4) Dompap	54 % (2890)	21384
5) Svarttrost	51 % (2726)	9536
6) Flaggspett	41 % (2210)	3503
7) Spettmeis	40 % (2134)	4550
8) Grønnfink	39 % (2101)	20702
9) Gråspurv	36 % (1920)	28902
10) Gulspurv	36 % (1900)	23934
11) Rødstrupe	35 % (1853)	2862
12) Pilfink	33 % (1773)	23403

Sjeldenhet i Bergen

På foringsplassen til en dame i Bergen dukket det opp en svartstrupetrost. Dette er en svært sjelden fugl som har sitt hovedutbredelsesområde øst for Uralfjellene. Den tilbringer vinteren i Iran, Afghanistan og østover. Denne var tydelig helt ute av kurs, til glede for en rekke ornitologer som møtte opp for å se denne overraskelsen.

Svartstrupetrost og blåmeis, ikke i Bergen, men på Tromøya ved Arendal høsten 2012.

Bli med på Fuglenes Dag 25. mai

Siden 2010 har NOF gjennomført *Fuglenes Dag* siste søndag i mai. På *Fuglenes Dag* skal fylkesavdelinger, lokallag, private og andre interesserte lag og foreninger sette fugl og naturopplevelse i sentrum, og profilere hvilken fin hobby studering av fugler er. Det er også en fin anledning til å verve nye medlemmer til NOF.

Arrangørene står som vanlig fritt til å sy sammen egne opplegg, for eksempel i form av fugletur, foredrag, stand, natursti med mer. NOF sentralt kan skaffe arrangørene et stort, fint banner til *Fuglenes Dag*, i tillegg til brosjyremateriell, klistremerker, plakater og tidsskrift. Henvend dere i god tid til sekretariatet på e-post morten@birdlife.no eller telefon 73 84 16 44.

Kvartbekkasiner på vårtrekk i Gjesdal

Foto: Dag Norman Sværi.

Her beiter to kvartbekkasiner i muddret. Det er bare den ene av de to lyse ryggstripene som synes på hver fugl.

Naturfotografen Dag Norman Sværi har endelig klart å få bilder av den forholdsvis sjeldne fuglearten kvartbekkasin i Gjesdal. Den var aldri tidligere blitt rapportert sett i kommunen før han oppdaget dem og rasteplassen deres, første gang den 2. mai 2010. Da fløy fuglene vekk før han rakk å ta bilder. I 2013 mente han at han også hørte lyden av det karakteristiske vårspillet til kvartbekkasinen, og han undret seg litt over om de øvde seg før det hele braket løs for fullt langt oppe i nord. På nettstedet www.miljolare.no står det at arten er svært sjelden å se i Norge under vårtrekket. Ved å gå inn på dette nettstedet kan du også høre lyden av det spesielle vårspillet til kvartbekkasiden. Det kan minne litt om lyden av hester i det fjerne på en brolagt gate. Ellers er det fortsatt veldig mye vi ikke vet om denne lille og litt mystiske vadefuglen. Som regel er det under høsttrekket at en får sjanse til å se

kvartbekkasinen, men bare enkeltfugler. Som regel gjemmer den seg i vegetasjonen, og skvetter opp rett foran deg.

I Norge hekker kvartbekkasinene bare fåtallig i indre deler av Finnmark, men de er også påtruffet hekkende i Nordland og Hedmark. Vanligvis overvinter de i Afrika, noen også Frankrike og Spania. I milde vintre, slik vi har hatt i år, kan noen få overvintre her på Vestlandet, slik Dag Norman nå også har funnet bevis på. Han har lagt ut en filmsnutt på: <http://youtu.be/k8kVKs716qs> der en kan gå inn og se flere av dem i aktivitet inne på Gjesdal.

Kvartbekkasinen ligner mye på de to andre bekkasinartene i Norge, enkelt- og dobbeltbekkasin, men som navnet antyder, er den klart minst. Den tilhører likevel en egen slekt, men den også har et ganske

Naturopplevelser

Hvis du har hatt en opplevelse i naturen som du gjerne vil dele med andre fuglevenner, så kan du sende den hit. Fugler, pattedyr, insekter, eller hendelser som har gjort et inntrykk på deg, hører vi gjerne om.

Fuglevennen tar i mot tekst, bilder og tegninger.

langt nebb. Oppe på ryggen har den to langsgående, tydelig gyllengule striper. Disse fortsetter på begge sider av hodet og litt ut på oversiden av nebbet. Dette gjør at den er forholdsvis lett å skille fra de andre to artene, også ute i felt når en ikke alltid så lett kan bedømme størrelsen.

Bjørn Øfisaas

To år på rad har et Fiskemåkepar funnet det passende å hekke på pipa vår. Der er det ei kvadratisk skiferhelle på toppen med en stein stikkende opp midt på, ment som ballast. For fuglen ei hylle med le bak stein, et fuglefjell i miniatyr kanskje. Fire unger har de produsert på stedet. Jeg føler dermed å ha bidratt til artens bevaring.

Men plagsomt kan det være når klekkinga kommer i gang. Hva er det som da plutselig øker testosteronivået hos fiskemåkene så voldsomt? I alle fall ble folk som ville ut og vil inn bislagsdøra på huset vårt utsatt for stupangrep. Iblant falt også "bomber". Men fuglene har akseptert meg. Jeg trenger bare løfte en arm og snakke til dem så roer de seg. Irriterende for mine nærmeste som synes dette med "fuglevenn" (og dyrevenn for øvrig) går litt for langt.

For husfredens skyld og av hensyn til det sosiale aspekt ved menneskelig samkvem, må jeg nok gjøre huset mitt mindre attraktivt som hekkplass for fiskemåkene heretter. Jeg så noe i Danmark nylig, der pipene var påsatt ei ramme med tynne stålspyd stikkende opp. Som kompensasjon hadde de laget en alternativ landingsplass og/eller hekkeplattform, på ei høy stang over tak, helt i

Fiskemåker til glede og besvær

enden av huset. Der kurret duer, og kråker skarret om hver sine lyster. Det ga meg noe å fundere på.

Jeg har vært redd fiskemåkeungene skulle slå seg i hjel når de ramla utfor taket. Første årets kull traff betonghellene bak huset mitt, lå svimeslått ei stund, men karet seg på bena etter hvert. Jeg kunne følge med dem der de prøvde å finne skjul for katter. Foreldrene hadde ikke noe imot mitt nærvær, men andre skuelystne gjorde de anskrik og utfall mot.

I 2013 prøvde foreldrene å lose ungene tryggere ned fra taket. De lokket dem mot bislagstaket til en mellomlanding der. Derfra er det ikke så høyt videre ned mot hellelagte gårdsrom.

Men den ene ungen gjorde en tabbe i starten og havnet på feil side av mønet. Der er det langt ned til bakken med asfalt og betong. Foreldrene ropte og skrek, og han forsto etter hvert at han måtte komme seg tilbake på rett side. Blekkbeslaget på mønekammen ble et

Fotografert s. 29: Andreas Høyland.

problem for svømmeføttene hans. Gang på gang skled han av og nedover skifertaket på feil side igjen. Andpusten av utallige forsøk måtte fiskemåkeungen legge seg og hvile iblant. Så var det på'n igjen. Den kjente nok melkesyre i muskulaturen, ble stiv og keitete, men lyktes plutselig etter timers strev. Jeg observerte kun, valgte ikke å gripe inn. Og han ble en tøffing med skikkelig trente lårmuskler da han nådde bakken.

Andreas Høyland

Nikon Prostaff 5

Lette og rimelige allround-modeller med god optikk. Vanntett og robust.

Prostaff 5 8x42 - kr 1690
Prostaff 5 10x42 - kr 1990

Nikon Monarch - Partivare

Vi har gunstige priser på Nikon Monarch DCFWP. God allroundkikkert til grei pris. Vår bestselger over flere år.

Monarch 8x36 - kr 1690!
Monarch 8x42 - kr 2490!

Monarch 7 - høy klasse

Monarch 7 har ED-glass og betydelig bedre optikk enn standard Monarch modeller. Spesielt stort synsfelt.

Monarch 7 8x42 - kr 3949
Synsfelt 140 m, vekt 650 g
Monarch 7 10x42 - kr 4349
Synsfelt 117 m, vekt 660 g

2,5 m
nærgrense

Nikon Spottingscope 65

Robust 65mm feltteleskop. Gummiarmert og vanntett med skarpt bilde og høy synskomfort.

Teleskop m/20x
DS okular og stativ.
NÅ kr 3290 (veil. kr 4885)

Partivare!

Nikon Prostaff 5 Fieldscope 82 A

Teleskop med 20-60x zoom og veske.

Et lyssterkt alternativt i mellomprisklassen. Med god lysstyrke tåler dette bedre store forstørrelser enn 65 mm spottingscope.

(veil. kr 4980)
NÅ kr 3990

Med våren kommer fuglesangen

Fuglesang - Bok med integrert fuglesang

Denne boken har en integrert lyd-spiller som gjør det mulig å høre fuglen samtidig som man leser om den og ser den på bildet. Teksten og lydopptakene forteller om 150 av Norges mest karakteristiske fugler.

På siden har boka taster og høyttaler.

Nyskapende lydbok

Storformat - Pris kr 399
Kompaktutg. - Pris kr 262

Sangfugler - lærerik fuglesang CD

Her kan du få veiledning til å lære deg sangen til norske fugler. På CD'en er det lest inn tips og kommentarer til hvordan du skal kjenne igjen sangen til våre vanligste arter. 48 vanlige arter. 2 spor pr. art, ett med forklarende tale og ett uten.

God lyd - 48 vanlige arter

Pris kr 298

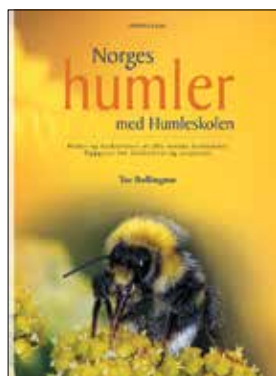
KIKK og BRUK, hvordan se på fugler

Korrekt oppførsel, antrekk og utstyr er ikke bare forutsetninger for å lykkes i selskapslivet, det er også avgjørende for å få uttelling når du skal se på fugler! Gleden med å følge fuglelivet blir større ved hjelp av rådene i "KIKK og BRUK". Boka som gir svaret på hvordan du finner de spennende artene du har lest om, men ikke klarer å finne der ute!

NY BOK I APRIL - Pris kr 398

Norges humler - Nå lavere pris

Første norske håndbok om humler. Beskriver humlenes naturhistorie, atferd og økologi. Boka er bygd opp i flere nivå – med flotte bilder, humlenøkkel og gode beskrivelser – noe som gjør den egnet for både naturinteresserte, skoleelever og biologer. Fylldig omtale av alle våre norske arter. Boka spekket med foto av humler i sitt naturlige miljø. 200+ fotografier, 100+ tegninger, 33 kart og 300 sider.

Plysfugler med "ekte" sang

Populære i skole og barnehage

Våre søte fugler i plysj er ikke bare naturtro og gjenkjennlige. De låter også som originalene! Plysfuglene synger når du klemmer på dem, og låten du hører er "ekte" opptak fra naturen. Dette er gaven som kan lære barn å gjenkjenne sangen til våre mest kjære sangfugler. Fuglene er ca 15cm lange. Vi kan tilby mer enn 40 ulike arter.

De mest populære fuglene er:

Pris kr 89 pr. stk.

3 stk kr 225 + frakt

Svartrost, kjøttmeis, bokfink, dompap, blåmeis, gråspurv, gjøk og rødstrupe

Boliger som gir mer liv i hagen

Pinnsvinhule - Pris kr 348

Pinnsvinhuset er designet for å være en attraktiv bolig for pinnsvin. Hulen har en rustfri stålramme og et vanntett tak med en naturlig finish. Huset glir naturlig inn i hagen..

Humlekasse - Pris kr 298

Spesialkonstruert ynglekasse for humler, med inspeksjonsglass og egnet reirmateriale. Se og lær mer om de trivelige humlene, samtidig som du hjelper med pollinering.

Hus - solitære bier - Pris kr 248

Kube utformet for å tiltrekke solitære bier. Et interaktivt insekt habitat konstruert i holdbart FSC tømmer med individuelle celleskuffer som kan åpnes for inspeksjon/renhold.

Fuglekasser av tre

Trivsel og færre insekter i hagen!

Ønsker du ikke å bruke tid på å snekre fuglekasser selv, kan du kjøpe dem fra oss. Vi fører fire størrelser opp til dimensjonene som kattugle og kvinand krever. Kassene er oljebehandlet og har solide tykke bord. De kan males for dem som ønsker det. Vi selger også løse beslag til å verne om inngangshullet.

At kassene er solide, medfører at de blir tunge. Med de temmelig stive transportkostnadene blir frakten desverre betydelig. Om du bestiller mer enn én kasse blir fraktkost en del redusert pr. kasse.

32 mm hull for fluesnapper og meiser. kr 135

50 mm hull for stær. kr 150

80 mm hull for kaie/perleugle. kr 360

110 mm hull for kattugle/kvinand. kr 400

Beslag av metall til inngangshull kr 20 pr stk (10 for kr 100)

Solide kasser i betongtre

Kassene fra Schwegler som er laget av treetilblandet betong, tåler angrep fra hakkespett og lignende mye bedre enn våre vanlige trekasser, og har betydelig lengre levetid, og derfor ikke så kostbare, selv om prisen er høyere. Kassene passer fint i hage og bymiljøer, og er meget enkle å henge opp. Schwegler leverer i tillegg en rekke andre spesialkasser for svaler, tårnseiler, flaggermus m.m. Ta evt. kontakt for tilbud.

32 mm hull for fluesnapper og meiser kr 295

50 mm hull for stær kr 365

Dobbelthull (spurvekasse) kr 399

Låvesvalereir (skål) kr 230

Taksvalereir (dobbel) kr 350

Følg med på livet i din egen fuglekasse!

Ferdigmonterte sett med fuglekasse og kamera til å plugge rett i din egen skjerm

Spennende til bruk i skole og barnehage!

Våre fuglekasse-kamera-kit inneholder alt du trenger for å følge med hva som skjer i dine egne fuglekasser, slik som reirbygging, egglegging, ruging, klekking og ungemating.

Vi tilbyr en rekke forskjellige sett, klare til bruk. Mest solgt er fuglekasse med HR fargekamera (700 TVL oppløsning) og lyd. 30m kabel følger med - rett til å plugge i TV'n. Kameraet har IR-lys, som gjør at du kan se hva som skjer om natten.

PC tilkobling og trådløs overføring får du som tilleggsutstyr. "Løse" kamerakit separat tilbyr vi også om du har egen kasse.

Priser for fuglekasse HR kamera-kit m/IR og tilkobling til TV.

m/farge kamera kr 1490

PC-tilkobling tillegg + kr 390

Kun kamerakit + kr 1290

Tillegg for trådløst + kr 1990

NOFs aktivitetskalender 2. kvartal 2014

Vårens aktiviteter i NOF er mange og spennende! Vi ønsker med denne spalten å gi en oversikt over aktivitetene til fylkesavdelinger og lokallag i Fuglevennen. Dette dreier seg om medlemsmøter, ekskursionser, kurs, pizzakvelder osv. I dette heftet er det aktiviteter fra midten av april og ut juni måned som presenteres. Aktivitetene finner man også på birdlife.no/organisasjonen/kalender/.

Vi anbefaler fylkesavdelinger og lokallag som ennå ikke benytter kalenderen på birdlife.no om å ta denne i bruk. Da får hele organisasjonen se hvilke aktiviteter som planlegges.

APRIL

Søndag 13. april

8: Ekskursjon NOF avd. Vestfold: Mølen, Larvik. Oppmøte på parkeringsplassen på Mølen kl. 8.

Mandag 21. april

9-12:30: Ekskursjon NOF-OA: Fornebu. Fugleturtradisjonen 2. påskedag til Fornebu er en klassiker. På denne tiden er vårtrekket bra, og vi forventer mange interessante arter. Morsomt også for de minste, så ta med hele familien og møt opp! Du må gjerne komme før angitt fremmøtetid, det er folk på Lilløyplassen fra tidlig av. Det blir også ringmerking med Johnny R. Pedersen og Carsten Lome. Fremmøtested: Lilløyplassen Naturhus. Turledere: Terje Bøhler (47 90 50 43) og Johnny R. Pedersen (96 51 42 46).

Tirsdag 22. april

19-22: Medlemsmøte NOF Bergen lokallag: Gaute Bø Grønstøl snakker om pardanningsystemer hos vipere. Sted: Marineholmen, Thormøhlens gate 53.

Torsdag 24. april

18-20: Møte NOF Hamar lokallag: Utemøte flomdammen Starene.

18-23: Pizzakveld NOF-OA. Uformell «fuglekveld» på byen. Sosialt samvær i urbant miljø uten kikkert! Fremmøte: Dolly Dimple's i Kirkeveien 64, like ved Majorstua T-bane.

Fredag 25. april - søndag 27. april

Årsmøtehelg NOF sentralt, med årsmøte lørdag 26. april.

Fredag 25. april - lørdag 26. april

Ekskursjon NOF Hadeland lokallag (nystartet!): Orrfugleik på Åstjern.

Spettene er i mars-april intenst i gang med territoriell atferd. Bildet viser hvittryggspett hunn. Foto: John Øystein Berg.

Overnatting i gapahuk. Påmelding til turleder Even Dehli (97 50 99 11).

Lørdag 26. april

7-18: Ekskursjon NOF Bergen lokallag: Modalen og Eksingedalen. Oppmøte: Plantasjen Asane, Asamyrane, Bergen. Turen starter med kjøring til Modalen, deretter dekker vi Eksingedalen. Gode muligheter for spetter og kongeørn. Turleder: Anders Bjordal (41 67 89 37).

Søndag 27. april

5:30-11: Ekskursjon NOF-OA: Østensjøvannet. Her kommer vi tett på både vanlige og uvanlige fuglearter, både i og ved vannet. Totalt er det registrert hele 226 fuglearter ved vannet. I år samkjører vi turen med Østensjøvannets venner, og kommer til å stå med informasjonsstand ved Bølerbekken. Fremmøtested: P-plassen i sørøstenden. 5:30-8:30: «Hardcore-tur», 9-11: familietur. Turleder: Audun Brekke Skringo (47 02 48 84).

10-15: Ekskursjon NOF avd. Aust-Agder: Vi tar turen til Tromlingene for å se på fugl. Møtes på Skarestrand kl.10. Båtskyss tur/retur 50,- og 10,- for barn. Kontaktperson: Inger Berggren.

Tirsdag 29. april

18-20: Ekskursjon NOF avd. Aust-Agder: Fuglesangtur i Kilsund. Oppmøte i Kilsund ved innkjørsel til Kitron kl. 1800. Kjell Woxmyhr er turleder.

MAI

Torsdag 1. mai

7-8: NOF Hamar lokallag: Ringmerking ukentlig vår og sommer, kontakt Anders Aanje (93 04 02 97).

18-20: Møte NOF Hamar lokallag: Utemøte flomdammen Starene.

Lørdag 3. mai

8-13: Ekskursjon NOF Hamar lokallag: Tur til Storsjøen i Odal med Knut Eie som guide. Oppmøte ved tidl. Haugs Bilsenter, kontakt for samkjøring: Liv Martinsen (99 76 35 85).

18-20: Årsmøte NOF avd. Hordaland. Sted: Tysnes.

Søndag 4. mai

5-8: Ekskursjon NOF-OA: Et annerledes Oslo – fuglekikking i Frognerparken. Oslos grønne lunger huser et

yrende fugleliv, og kanskje finner vi noen sjeldne arter midt i hovedstaden. Fremmøte: Hovedinngangen til Vigelandsparken. Turledere: Håkan Billing (90 06 03 89) og Atle Helge Qvale (91 15 95 12).

7:30: Ekskursjon NOF avd. Vestfold: Vi besøker Klåstadkilen, Larvik. Oppmøte på bussholdeplassen i Klåstadkrysset.

Ekskursjon NOF Trondheim lokallag: dagstur til Innherred. På denne tiden er det ennå igjen rastende kortnebbgjess i Nord-Trøndelag. Vi besøker bl.a. Hammervatnet, Ørin og Leksdalsvatnet. Vi kjører samlet fra Trondheim. Påmelding: Andreas Winnem (tlf. 97 04 23 13, e-post: andreas.winnem@gmail.com).

Tirsdag 6. mai

19-22: Medlemsmøte NOF Trondheim lokallag: Einar Kongshaug kåserer om norske orkidéer. Sted: Suhm-huset ved Vitenskapsmuseet i Trondheim.

Onsdag 7. mai

17-19: Ekskursjon NOF Elverum lokallag: Naturlos, fuglesang på Festningen. Oppmøte kl. 17 v/Gamle brannstasjon, Elverum. Ansvarlig: Trond Berg (95 17 72 98).

18-20:30: Ekskursjon NOF-OA: Mai-onsdag til Dælivann. Dælivann i Bærum befinner seg i et vakkert kulturlandskap, og ble trolig kultivert for mer enn 2000 år siden. Hver onsdag i mai besøker vi Dælivann med fokus på fugl i ulike biotoper. Fremmøtested: P-plassen på Steinsskogen gravlund i Bærum (er skiltet fra rv. 168 mellom Haslum og Bærums Verk. Turlleder: Terje Bøhler (47 90 50 43).

Torsdag 8. mai

18-20: Møte NOF Hamar lokallag: utemøte ved Espern.

Lørdag 10. mai

7-18: Ekskursjon NOF Bergen lokallag: Turen går til Gulen. Dette er et spennende område hvor vi har få tellinger, vi jobber oss vestover i Gulen. Retur lørdag aften. Turlleder er Lars Ågren (41 76 59 06). Oppmøte: Plantasjen Asane.

10-13: Ekskursjon NOF avd. Aust-Agder: Fugl for folk flest. Sted: ved parkeringsplassen Spornes, Tromøy. Ansvarlig: Rune Skåland (92 88 61 44). Sjøfuglkikking i Hovekilen ved Hove camping fra kl. 10. Vi har noe utstyr til utlån. Ansvarlig: Styret i NOF avd. Aust-Agder.

10-18: Ekskursjon NOF Sør-Salten lokallag: Saltenfjorden rundt m/bil. Oppmøte v/ Ørnes Hotell. Turlleder: Øystein Birkelund.

Våren er tid for uglelytting! Blir det et bra år for perleugla i år? Foto: Halvor Sørhuus.

Årsmøte NOF

Norsk Ornitologisk Forening avholder sitt årsmøte lørdag 26. april på Malungen Gjestegård i Stange kommune i Hedmark. Dette er lagt opp som et helgearrangement med møter, fugleturer og foredrag. Selve årsmøtet foregår lørdag fra kl. 10 til 13. Fullstendig program fra fredag kveld til søndag finnes på birdlife.no.

På lørdag 26. april arrangeres det en skogsekskursjon. Hvis lappuglene hekker i området i år, er det muligheter for å få oppleve denne mystiske arten. Søndag 27. april blir det ekskursjon til Starene og Åkersvika. Det vil bli gitt en orientering om lokalitetene på begge steder.

© Trond Haugskott

Søndag 11. mai

6-10: Ekskursjon NOF-OA: Kulturlandskapet i Maridalen. Mange hekkearter vil være på plass rundt denne tiden. Vi kan også håpe på en del trekkende vadefugler i nærheten av vannet. Fremmøtested: P-plassen på Låkeberget. Turledere: Simon Rix (99 15 76 26) og Jan Erik Haugen (95 90 12 11).

8: Ekskursjon NOF Hadeland lokallag: Fuglesangtur. Rolig rusletur i Jevnaker langs Randselva inn i Moesmoen. Oppmøte: Randsfjord kirke kl. 8. Turleder: Even Dehli (97 50 99 11).

9-12: Ekskursjon NOF avd. Aust-Agder: Fuglesangtur i Høvåg. Oppmøte Høvåg kirke vest i Lillesand kl. 9. Turleder er Jan Helge Kjøstvedt.

NOF avd. Vestfold: I regi av Fylkesmannen arrangeres det Åpen dag på Holmen Våtmarkssenter i Tønsberg.

Tirsdag 13. mai

18-20: Ekskursjon NOF avd. Aust-Agder: Fuglesangtur Dømmesmoen, Grimstad. Oppmøte: Dømmesmoen kl. 18. Turleder er Kjell Woxmyhr.

Onsdag 14. mai

17-21: Ekskursjon NOF Elverum lokallag: Våtmarkstur til Gjesåssjøen. Oppmøte Skogmuseet kl. 17. Ansvarlig: Maria Stenklev (97 99 92 98).

18-20: Ekskursjon Trondheim lokallag: Ringve Botaniske Hage. Byens grønne lunger kan ha et variert fugleliv. Turen starter kl. 18.

18-20:30: Ekskursjon NOF-OA: Dælivann. Se 7. mai for detaljer.

Torsdag 15. mai

18-20: Møte NOF Hamar lokallag: utemøte ved Espern.

Onsdag 21. mai

6-8: Ekskursjon NOF Trondheim lokallag: Morgentur i Bymarka. Vi går mellom Theisendammen og Baklidammen for å høre sangfuglene som nå er her for fullt. Turen starter ved parkeringen ved Ferista kl. 6. Vi avslutter turen kl. 8 slik at det er mulig å komme tidsnok på jobb. Trenger du skyss opp til Ferista kan du kontakte Ståle Prestøy (tlf. 95 25 31 35, stale@prestoy.org).

18-20:30: Ekskursjon NOF-OA: Dælivann. Se 7. mai for detaljer.

Torsdag 22. mai

18-20: Møte NOF Hamar lokallag: utemøte ved Espern.

Fredag 23. mai

NOF Nordland-treff m/årsmøte (Leknes) 23-25. mai. Sted: Statles Rorbuser AS, Mortsundveien, Leknes.

Det arrangeres flere fuglesang-ekskursjoner i NOFs avdelinger våren 2014. Bildet viser syngende trepiplerke. Foto: Frank Steinkjellå.

Påmelding til Lofoten lokallag (nof.lofoten@gmail.com) innen 12. april. Kontakt din lokallagsleder for mer info.

Lørdag 24. mai

7:30-13: Arrangement NOF-OA: Markeringen av Fuglenes dag begynner med fuglesangtur i Rørsbogen, som er et av Nesoddens flotteste fugleområder, med oppmøte i Nesoddparken kl. 7:30. Deretter blir det stand med diverse aktiviteter i Nesoddparken fra kl. 10.

9-17: Ekskursjon NOF Sør-Salten lokallag: Kartleggingstur til Støtt. Sted: Støtt Brygge, Reipå. Ordinær hurtigbåtrute t/r «Nordlandsekspressen». Turleder er Margareth Gransjøen.

12-15: Arrangement NOF Hamar lokallag: Fuglenes dag på feltstasjonen Starene, kontaktperson Trond Vidar Vedum (99 58 44 60).

Ekskursjon NOF Elverum lokallag: Slagugle og lappugle! Vi ser nærmere på våre store ugler. Påmelding til Gunnar Nyhus (48 11 44 99) innen 10. mai, maksimalt 25 deltakere. Kun NOF-medlemmer, Hedmark blir prioritert.

Søndag 25. mai

Fuglenes dag over hele landet.

7: Arrangement NOF avd. Vestfold: Fuglenes dag Ilene og Gullkronene,

Tønsberg. Fuglesangtur i Gullkronene starter kl. 7 fra fugletårnparkeringen. Bemannet fugletårn. Åpen dag på husmannsplassen på Holmen med foredrag og bevertning.

7-11: Ekskursjon NOF-OA: Seiersten skanse. Området rundt Seiersten skanse ved Drøbak er en av Frogners vakreste lokaliteter. Her er både blomsterenger og særdeles flott løvskog med godt om ulike sangere og spettearter. Rusleturen i Seierstenskogen ender ved kanonbatteriet ca. kl. 10, hvor vi speider etter trekkende rovfugl. Fremmøtested: P-plassen ved Frogshallen. Turledere: Ståle Dahlberg (41 79 17 44) og Per Morten Groth (95 78 56 89).

8: Arrangement NOF Hadeland lokallag: Fuglenes Dag! Fuglevandring fra Tverrsjøstallen. Oppmøte: Texaco-stasjonen i Jevnaker kl. 8. Turleder: Leif G. Koch (92 48 26 26).

11-16: Arrangement NOF-OA: Fuglenes dag ved Østensjøvannet. Her skjer det mange spennende og morsomme ting rundt vår stand Fugleteltet. Det blir ringmerking, korte fugleturer, foredrag, testing av kikkerter, salg av litteratur, fuglekino og fuglepub!

Arrangement NOF avd. Aust-Agder: Fuglenes dag/Naturens dag på Bjørnebo, Arendal. Foreningen er representert med stand. Rune Skåland og

På nattsangerturen til NOF-OA i 2013 langs Leira måtte deltakerne dra kanoene over en beverdam. De talte 42 bever under turen. Hele sju nattergal ble hørt syngende! En tilsvarende ekskursjon arrangeres 20. juni i år. Foto: Håkan Billing.

Syvert Unander stiller for NOF avd. Aust-Agder.

Onsdag 28. mai

18-20:30: Ekskursjon NOF-OA: Dælivann. Se 7. mai for detaljer.

Torsdag 29. mai

18-20: Møte NOF Hamar lokallag: utemøte ved Espern.

Lørdag 31. mai

7-10: Ekskursjon NOF Hamar lokallag: Fuglesang - lyttetur til Rotlia. Oppmøte: Stange kirke. Kontaktperson er Anders Aanje (93 04 02 97).

JUNI

Søndag 1. juni

7-8: Ekskursjon NOF Hamar lokallag: ringmerking ukentlig vår og sommer, kontakt Anders Aanje (93 04 02 97).

Fredag 6. juni

20-24: Ekskursjon NOF avd. Aust-Agder: Nattsangertur. Oppmøte på Løddesøl ved Furre bro kl. 20. Vi besøker Bjorsund naturreservat før mørket siger på. Turen går så videre til Temse, Reddal og Inntjøre. Turledere er Rolf Jørn Fjærbu og Jan Helge Kjøs-tvedt.

Lørdag 7. juni - søndag 8. juni

9-10: Ekskursjon NOF Sør-Salten

lokallag: Sør-Arnøy, Gildeskål. Kartleggingstur m/overnatting. Ordinær hurtigbåtrute t/r «Nordlandsekspressen». Turleder Helga Saksen Hammer.

Onsdag 11. juni

18-21: NOF Elverum lokallag: Hornugle og nattsangere. Oppmøte golfbanen kl. 18. Ansvarlig: Maria Stenklev (97 97 72 98) og Gry L. Holen (41 61 09 06).

Torsdag 12. juni

18: Ekskursjon NOF Hadeland lokallag: Hvordan finne reir av hønsehauk? Oppmøte ved Swedoor i Vestre Gran kl. 18. Turleder: Jon Opheim (90 50 37 06) har mange tiårs erfaring.

Fredag 13. juni

20-24: Ekskursjon NOF Hamar lokallag: Grillkveld og nattsangertur, oppmøte Starene feltstasjon, alle tar med mat selv, laget stiller med grill.

22:30-3: Ekskursjon NOF-OA: Nattsangertur i Ås. Turen tar som vanlig utgangspunkt i Østensjøvann i Ås, hvor myrsanger og rørsanger synger om kapp. Nattergal har vært årvisst ved Østensjøvann. Hvis det passer er det også mulighet for å reise inn i Skimarka for å høre nattravn. Fremmøtested: Ås stasjon, parkeringsplassen på vestsiden av sporet, bak taxi-bua. Turleder: Hans Petter Kristoffersen (90 77 13 38).

Ekskursjon NOF avd. Vestfold: Vi leter etter nattravn og nattsangere. Oppmøte på parkeringslomma ved Gjennestadvannet. Tidspunkt for oppmøte foreløpig ikke angitt.

Fredag 13. juni - lørdag 14. juni

Ekskursjon NOF Bergen lokallag: Hardangervidda. Oppmøte: Se www.fuglar.no. Turleder er Terje Hansen (92 06 33 31). Overnattingstur hvor vi kjører fra Bergen fredag ettermiddag med retur lørdag aften. Kjente områder som Garen, Isdalen og dekkes. Gode muligheter for blåstrupe, gulerle og andre fjellfugler.

Lørdag 14. juni

20-8: Ekskursjon NOF-OA: Spennende nattsangertur til Håøya, indre Oslofjords mest urskogslignende øy. Vi tar båt over fra Drøbak gjestehavn og legger til ved Håøyas østre sørside. Fra det gamle kaianlegget går vi opp den gamle militære veien som slynger seg opp til første eller andre platå. NB: Bratt stigning. Vi beveger oss litt rundt denne delen av Håøya som fremstår som så å si urørt. Det er gode muligheter for å høre nattravn flere steder! NB! Turen har begrenset påmelding grunnet annet båtskysst tur/retur. Fremmøtested: Drøbak gjestehavn. Pris: Kr 150; kr 100,- for medlemmer. Turleder: Håkan Billing (90 06 03 89).

Søndag 15. juni

6-9: Ekskursjon NOF-OA: Fuglesangtur, Frogn kirke. Morgentur i skogen og speiding utover jordene. Er vi heldige får vi høre nattergalen synge på nattens siste strofer. Vi får nok høre gulsanger også, og kanskje til og med rosenfink. Fremmøte: P-plassen ved Frogn kirke. Turledere: Ståle Dahlberg (41 79 17 44) og Per Morten Groth (95 78 56 89).

NOF avd. Vestfold: I regi av Fylkesmannen arrangeres det Åpen dag på Holmen Våtmarkscenter i Tønsberg.

Onsdag 18. juni

17-21: Ekskursjon NOF Elverum lokallag: Ringmerking av hønsehauk og musvåk. Oppmøte Skogmuseet kl. 17. Ansvarlig: Trond Berg (95 17 72 98).

Fredag 20. juni

21-5: Ekskursjon NOF-OA: Nattsangertur i kano langs Leira. En annerledes og eksosfri opplevelse! Håkan Billing er utdannet kanoinstruktør, og vi får halvannen times opplæring i padling, før vi lydløst tar oss medstrøms langs en av Nordens største elvesletter i den lyse sommernatten, med ørene i hjelpenn. Vi passerer både Holmen og Jølsen naturreservat, og foruten nattsangere er det store muligheter for å se bever. Fremmøtested: Leirsund. Pris: Kr 595; kr 395,- for medlemmer. Turleder: Håkan Billing (90 06 03 89).

